

Абібулаєва А.О.

здобувачка кафедри менеджменту підприємств
КПІ ім. Ігоря Сікорського

АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні національна економічна система стикається з широким колом викликів та об'єктивних проблем налагодження стійкості внутрішніх процесів розвитку та елімінації негативних явищ соціально-економічного характеру викликаних акумуляцією ретроспективно накопичених ендегенних протиріч економічного зростання та безпосереднього впливу активних бойових дій. Саме тому наразі особливої актуальності набувають розширені дослідження наявних трендів макроекономічного розвитку з метою ідентифікації найбільш впливових проблем стабілізації економічної системи та визначення відповідних перспективних точок зростання та відновлення. Далі пропонуємо поетапно виокремити найбільш впливові тренди розвитку національної макроекономічної системи в умовах воєнного стану.

Війна в Україні з 2014 по теперішній час. У 2014 році почалася економічна криза, що безпосередньо пов'язано з початком бойових дій на сході країни. За даними Світового банку [1], ВВП України скоротився на 6,8% у 2014 році, і ця падіння продовжується через постійні бойові дії та руйнування інфраструктури. Фінансові проблеми погіршилися через втрату промислових регіонів, таких як Донбас, та істотне скорочення притоку інвестиційного ресурсу.

Наслідки для економіки від дестабілізації суспільно-політичних процесів. Політичні події, такі як Помаранчева революція та Євромайдан, напряду повпливали на інвестиційний профіль України з позиції сприйняття інвесторів відповідних об'єктів інвестування. Згідно з оцінками Міжнародного валютного фонду (МВФ), будь-яка політична криза супроводжувалася відтоком капіталу, що призводить до зменшення прямих іноземних інвестицій. Відповідно, фінансування соціальних програм і інфраструктурних проєктів стало більш складним завданням.

Соціально-економічні проблеми. Політична нестабільність і конфлікти призвели до 10% зростання безробіття у 2021 році. Багато українців стали внутрішньо переміщеними особами, що збільшило навантаження на соціальні служби та посилило соціальну напруженість [2].

Криза COVID-19. Пандемія коронавірусної хвороби почала поширюватися в Україні в 2020 році і створила нові проблеми, паралельно посиливши існуючі структурні виклики в системі охорони здоров'я. У 2020 році ВВП України скоротився на 4%, а рівень інфляції зріс до 10,2%. Бюджетні ресурси стали ще більше обмежені, тому уряд змушений був вжити заходів для підтримки бізнесу та соціально вразливих груп [2].

Пандемія COVID-19 і рекордна інфляція (27% у 2022 році) призвели до серйозної економічної та соціальної кризи. У 2014 році реформою децентралізації була здійснена спроба вирішити ці проблеми, але пандемія призвела до зростання безробіття та занепаду багатьох секторів економіки. Пандемія призвела до зменшення фінансової підтримки міст і зменшення податкових надходжень. Нині вкрай актуальним питанням залишається проблема подолання економічної кризи та її впливу на процеси розвитку місцевого рівня, щоб мінімізувати її наслідки та забезпечити фінансову стабільність територіальних громад.

У результаті конфлікту та коронавірусної пандемії Україна зіткнулася з унікальною ситуацією, коли одна криза супроводжує іншу. Виходячи факту продовження дії правового режиму воєнного стану, визначення та точне прогнозування наслідків кризи 2020–2022 років для місцевих фінансів і економічного розвитку громад ускладнюється. Проте, завдяки реформі децентралізації вони стали більш стійкими та самодостатніми.

Окремо слід відзначити, процеси розвитку та позитивний вплив волонтерського руху в Україні, у частині організованої допомоги ЗСУ, підтримки ВПО та надання гуманітарної допомоги найбільш постраждалим від бойових дій регіонам та вразливим верствам населення. Тим не менш, пандемія поглибила проблеми фінансової самодостатності територіальних громад, зокрема через несистемний підхід місцевих органів влади, зосередження на проблемах, які потребують негайного вирішення, і зменшення обсягів фінансування економічних програм.

Динамічні процеси кризового розвитку національної макроекономічної системи, які лише поглибилися з початком повномасштабного вторгнення 2022 року і спричинили виникнення широкого кола соціально-економічних проблем, зокрема:

1. Втрата трудових ресурсів і людського капіталу.
2. Прискорене зростання ризиків щодо підтримки належного рівня продовольчої та фінансової стійкості.
3. Зупинка бізнесу в районах бойових дій, а також руйнування національного інфраструктурного середовища.

Недостатня координація між органами місцевого самоврядування та виконавчої влади, скорочення надходжень до місцевих бюджетів і відтік працездатного населення є новими проблемами, з якими стикаються громади.

Враховуючи окреслений вище спектр актуальних проблем розвитку національної макроекономічної системи, перспективними напрямками їх подолання є створення комплексних стратегій, програм та формування ресурсного забезпечення задля покращення фінансової політики та антикризового розвитку з метою елімінації відповідних проблемних високоризикових явищ деструктивного характеру. Додатково, слід зауважити необхідність забезпечення узгодженості функціонування ключових механізмів фіскальної та монетарної політики задля підвищення ефективності реалізації антикризових заходів.

Перспективи відновлення. Наразі пріоритетом уряду України є впровадження реформ у фінансовому секторі, децентралізація та залучення міжнародних інвестицій для відновлення економіки. Реформа децентралізації, яка розпочалася у 2014 році, покращила фінансову автономію місцевих громад і зміцнила їхню стійкість. Тим не менш, Україна потребує значних міжнародних фінансових ресурсів, щоб подолати наслідки війни та економічної кризи [3].

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що на сучасному етапі розвитку національна макроекономічна система стикається з широким колом викликів та проблем, які потребують комплексного стратегічного підходу з врахуванням специфічних особливостей розвитку економічної системи на всіх її ієрархічних рівнях з метою ефективної організації та прискорення процесів відновлення.

Перелік посилань

1. The Road to Recovery: Ukraine's Economic Challenges and Opportunities. *Center for Strategic & International Studies*. 2023. URL: <https://www.csis.org/blogs/development-dispatch/road-recovery-ukraines-economic-challenges-and-opportunities> (дата звернення 06.11.2024).
2. Ukraine faces economic crisis without quick EU aid, finance minister warns. *Politico*. 2023. URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-face-economic-crisis-quick-eu-aid-finance-minister-serhiy-marchenko-warn/> (дата звернення 06.11.2024).
3. Perspectives for post-war recovery in Ukraine in the sphere of attracting foreign direct investments. *Економіка розвитку систем*. 2023. № 1 (5). URL: <https://esd-journal.sumy.ua/index.php/journal/article/view/24> (дата звернення 06.11.2024).